

LÄNSSTYRELSEN

Norrbottnens län
 Planeringsavdelningen
 Juridiska enheten
 Länsass P Gustavsson

 JORDBRUKSDEP.
 REGERINGSBESLUT

1982 -01- 2 1

Ärendenr. 7

1979-04-02

1103692-814-79

1 (8)

Se sändlista

STATENS NATURVÅRDSVERK	
Ink	1979 -07 -10
Saknummer	Läpnummer
260	3373-79
Handl. enhet	Nd

Statsrådet och chefen för
 jordbruksdepartementet
 Fack
 103 20 STOCKHOLM

 JORDBRUKSDEP.
 Registratören

Ink 1979-04-04

Dnr. 541/79

Ang jakt på varg i Norrbotten

Länsstyrelsen har i beslut den 26 februari 1979 med stöd av 15 § 1 mom jaktstadgan meddelat tillstånd för Talma och Saarivuoma samebyar att inom samebyarnas områden under tiden t o m 30 april 1979 döda tillhopa två vargar. Beslutet har starkt kritiserats från flera håll vilket bland annat framgår av naturvårdsverkets besvärsskrivelse till regeringen. Kritiken tar främst sikte på naturvårdsaspekterna och framhåller angelägenheten av att en svensk vargstam utvecklas och bereds möjlighet att fortleva i Sverige. Länsstyrelsen har i en skrivelse till jordbruksdepartementet den 27 februari 1979 påtalat vikten av att en eventuell decimering av vargstammen sker på bästa sätt. Länsstyrelsen har både i den skrivelsen och i ovan angivna beslut framhållit att naturvårdsintressena så långt möjligt skall beaktas.

Frågan om varg i Sverige har emellertid en vidare aspekt. De vargar som i dag finns i Sverige torde ha invandrat från Finland eller ytterst från Ryssland. Teorier om att vargarna skulle ha inplanterats bedömer länsstyrelsen som orimliga. Gränspatrullerna vid finsk-ryska gränsen har sedan 1968 noterat alla gränsovergångar av varg som man kunnat registrera i spårnö. En markant ökning lär ha noterats under år 1977. Med viss tidsförskjutning motsvarar det ökningen av varg i vårt land.

Även i Finland förorsakar rovdjuren skador huvudsakligen för rennäringen som bedrivs inom renskötselområdena. Med stöd av en särskild lag kan finska staten betala ersättning för renar dödade av rovdjur. Målsättningen är att hålla rovdjursantalet så, att de ersättningsberättigade skadorna inte blir större än att beviljade medel räcker till. Samtidigt vill man värna om rovdjursbeståndets kvarlevande i landet. Enligt jaktlagstiftningen hör till de skadliga rovdjuren björn, varg och järv. Jakträtten i Finland tillhör allmänt markägaren men skadliga rovdjur får jagas på annans mark utan markägarens tillstånd. Varg får jagas inom renskötselområdena under hela året och i vissa östfinska kommuner under tiden 1 september - 31 mars. Under övrig tid är varg fridlyst. Oavsett dessa bestämmelser får björn, varg och järv dödas om det är nödvändigt för att undvika omedelbar fara för människa, tamdjur eller ren. De norska bestämmelserna överensstämmer i fråga om fridlysning med de svenska. Enligt uppgift från Norge har man emellertid där inte haft några egentliga problem med varg. Vintern 1977/78

1979-04-02

11.3692-814-79

rapporterades att varg varit synlig i Nordnorge, men några skador är inte kända. Även till Norge kommer vargen från Finland.

Samarbetet på Nordkalotten har under senare år accentuerats särskilt inom regionalpolitik och miljövard. Jaktfrågorna har också behandlats i olika sammanhang och man har strävat efter en likartad syn på vilt- och rovdjursfrågorna inte minst inom den region som omfattar gränsbygden i Kiruna - Karesuandoområdet och angränsande delar av Finland. I Finland bedömer man vargens situation som inte ens hotad. Det finns en försvarlig vargstam i Norra Finland och varg kommer också in i landet österifrån. Den förhållandevis rikliga tillgången på varg gör att jakt på varg är inom renskötselområdet tillåten året om, medan vargen inom det svenska renskötselområdet är helt fridlyst. Åtskilligt tyder på att vargen kommit österifrån också till Sverige och att Nordkalotten bör bedömas som en rovdjursregion där riksgränserna inte påverkar rovdjurens eller rovdjursflockarnas rörelser.

Sveriges möjligheter att vidmakthålla och eventuellt utveckla en vargstam är beroende av vargens invandring från Finland. Naturvårdsverket har framhållit att tillstånd till jakt efter utrotningshotade rovdjur inte är en fråga av enbart regional karaktär. Länsstyrelsen delar denna uppfattning. Som framgår av länsstyrelsens skrivelser i frågan anser länsstyrelsen att bevarandet av varg är ytterst angeläget. Den syn på naturvården och det ekologiska sambandet i naturen som numera omfattas av allt större delar av befolkningen delas även av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har emellertid enligt sin instruktion att ta befattning även med andra intressen än naturvårdens. Enligt länsstyrelseinstruktionen skall länsstyrelsen främja länets utveckling och förkovran samt på bästa sätt tillvarata länsbefolkningens intressen. Därav följer att näringsfrågorna i länet utgör en mycket betydande del av länsstyrelsens verksamhet. Under de senaste tio åren har länsstyrelsen ägnat särskild uppmärksamhet åt arbetsmarknadsfrågorna i länets glesbygder. Inom renskötselområdet har många samer blivit utslagna från rennäringen och utmärkande för de i denna näring kvarvarande är ett otillräckligt renantal. Svårigheterna är mest utmärkande i Norrbottens läns fjällområden och mer uttalade ju längre norrut man kommer. Mellan Torneträsk och riksgränsen mot Finland finns knappast några alternativa sysselsättningar och där är samernas situation helt avhängig vilken avkastning renhjordarna lämnar.

En minskning av renhjorden genom rovdjur kan föra en samefamilj under tröskelvärdet för existensminimum i fråga om antalet renar även om antalet rovdjursdödade renar inte är specifikt stort för den familjens vidkommande. Denna utomordentliga känslighet som är utmärkande för situationen i de nordligaste samebyarna gör rovdjursfrågan till ett mycket allvarligt problem för samerna som inte har möjlighet att ägna sig åt annan verksamhet än renskötseln och

1979-04-02

11.3692-814-79

som i de flesta fall lever i små ekonomiska omständigheter. Uppfattningen att samerna kan hållas skadeslösa genom att rovdjursrivna renar ersätts är inte hållbar. Hjordens reproduktionsförmåga kan lätt äventyras om förlusterna drabbar vajorna i hjorden. Hur skör livstråden är för samerna, som skulle försöka livnära sig främst på ersättning för rovdjursrivna renar, kan illustreras väl-taligt genom antagandet att samtliga honrenar dödas av rovdjur. Då försvinner renskötseln som underlag för en sådan familjs försörjning, oavsett hur stora ersättningar som senare utbetalas för en rovdjursriven ren.

Dessa förhållanden måste ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av rovdjursfrågan inom renskötselområdet. Riksdagen har i december 1976 uttalat att länsstyrelsen har ansvaret för planering av den långsiktiga sysselsättningen i länet och vid vårriksdagen 1977 beslöts att länsstyrelsen har ett regionalt ansvar för samernas sysselsättning. Dessa riksdagsuttalanden måste av länsstyrelsen beaktas som lika tungt vägande som t ex riksdagens bedömning av andra problem. Om ett stort antal samer skulle genom rovdjuren förlora sina renhjordar i sådan utsträckning att deras försörjning äventyras så skulle detta förhållande av samerna med all rätt kunna betecknas som försummelse vid bevakning av samernas sysselsättningsfrågor. En rovdjurspolitik som accepterar sådana följder för en etnisk minoritet skulle helt visst kunna åberopas stå i strid mot FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheterna.

Det finns ingen möjlighet att exakt ange de skador i form av rivna renar som vargarna hittills denna vinter har förorsakat renskötseln inom samebyarna. Klart är emellertid att skadorna är betydligt större än antalet funna vargdödade renar anger. Vargar är mycket rörliga och kan förflytta sig inom stora områden. Härigenom uppkommer stora svårigheter att återfinna samtliga rivna renar. De vargdödade renar som återfunnits är ett minimiantal, sannolikt är det verkliga antalet betydligt större. De uppgifter som finns beträffande vargens köttbehov visar att stora skador kan uppkomma för renskötseln om ett så stort antal vargar som nu finns inom Talma och Saarivuoma samebyar uppehåller sig inom ett så relativt begränsat område. Vilken storleksordning på skadorna som kan accepteras är naturligtvis beroende på vem eller vilka som drabbas av skadorna och övriga förhållanden i det enskilda fallet. Härtill kommer det merarbete som åsamkas renskötarna genom att renarna skingras. Dessa och liknande skador har underskattats vid diskussion om vargens påverkan på renskötseln. Den ersättning som utgår för rovdjursdödade renar inbegriper även merarbete som åsamkas renskötseln. För i synnerhet varg torde denna ersättning betydligt understiga de verkliga kostnaderna. Bland annat av dessa skäl är de renskötande samerna starkt kritiska till en livaktig vargstam i Sverige inom renskötselområdet. Länsstyrelsen måste beakta deras synpunkter vid ansökan om tillstånd till jakt och avväga dessa mot naturvårdsintresset att bevara rovdjuren.

Den aktuella debatten om vargarna i Saarivuoma och Talma samebyar har klargjort att naturvårdsverket med instämmande av Svenska Naturskyddsföreningen och andra önskar säkra en så stor vargstam i denna region, att samebyarna uppfattar vargarnas antal som ett hot mot renhjordarnas existens och därmed samernas försörjning. Å andra sidan kan en kraftig decimering av vargstammen i denna del av renskötseområdet uppfattas av naturvårdsverket som ett hot mot en livskraftig vargstam i landet. Länsstyrelsen är övertygad om att denna frontställning mellan samebyarna och naturvårdsverket kommer att aktualiseras varje gång en decimering av vargstammen förs på tal.

Länsstyrelsen som har att företräda både naturvårdsintressena och samernas näringsintressen anser att prövningen av ansökningar om decimering av vargstammen skulle äga rum i en sakligare atmosfär, om man hade vargar inte bara på ett enda ställe i en ytterst känslig renskötsemiljö utan också inom en eller flera regioner utanför renskötseområdet.

Det är ju en känd sak som inte kräver djupare historiska insikter att vargen ännu under 1800-talet förekom förhållandevis allmänt i många regioner utanför renskötseområdet. Även Nordisk familjebok vitsordar detta och upplyser vidare, att vargen fördrivits av människor mot otillgängliga fjällområden. En nutida inställning till vargen skulle ha säkrat dess förekomst i skogslandet utanför renskötseområdena. Ingen har påstått att vargens förekomst exempelvis i Uppland var uttryck för en naturvidrig ekologi. En vargstam i något eller några områden i Svealand och/eller Götaland skulle knappast vara stridande mot en sund ordning i djurriket.

De vargar som nu finns i Norrbotten uppvisar ett delvis annat beteende än vad som var känt från den tidigare vargstammen i Sverige. Bland annat har flera älgar dödats än vad man haft anledning att vänta. Älgstammen har ökat kraftigt inom vissa delar av Sverige under senare år, enligt många mening alltför kraftigt. Vittangivargarna och förhållandena i vissa delar av Ryssland visar att vargen inte uteslutande livnär sig på renkött. Tvärtom finns varg i Ryssland inom områden där renskötsel inte bedrivs. Detta tyder på att vargen har möjlighet att överleva även inom andra områden än renskötseområdena. Möjligheter att utveckla och bevara en fast rovdjursstam inom andra områden än där de nu finns borde därför närmare undersökas. Med de moderna hjälpmedel som numera finns möjliggörs infångande av varg och transport till områden där skadeeffekterna blir mindre. Vargstammen har härigenom större möjligheter att överleva på sikt, samtidigt som renskötseln kan bedrivas med mindre störningar. Infångandet måste dock ske snabbt och effektivt och ställer krav på dem som skall utföra uppdraget. Länsstyrelsen har i skrivelsen till Jordbruksdepartementet den 27 februari 1979 angivit fördelarna med en fast organisation för verkställandet av länsstyrelsens beslut vid jakt på varg. Motsvarande organisation kan med fördel användas vid infångande och

förflyttning av rovdjur, främst varg.

Den tilltänkta organisationen kan naturligtvis inte helt utesluta samebyarnas medverkan vid rovdjursjakt. Den s k nödvärnsrätten i 15 § jaktstadgan medför att renskötande samer fortfarande måste ingripa vid hastigt uppkomna situationer. De bör därför beredas möjlighet att medföra vapen vid sin yrkesutövning, d v s undantagas från förbudet att medföra vapen på skoter. Flera skäl talar för detta och dessutom förlorar invändningarna häremot i styrka om rovdjuren inte längre lika ensidigt drabbar rennäringen som nu. Om antalet vargar ökar i Sverige till följd av fortsatt invandring från Finland och/eller genom naturlig ökning av den befintliga vargstammen där den nu finns kommer konfliktsituationer att uppstå gång på gång. De diskussioner som uppkommit i samband med jakttillstånden på varg i december 1977 och februari 1979 kommer att upprepas, kanske inom en nära framtid. Målsättningen för vargstammen bör därför vara klart uttalad och konsekvenserna härav noga övervägda. De samebyar som har sina renar där vargen finns kommer att uppleva sin situation allt svårare och kommer att ha svårt att förstå varför just deras områden skall härbärgera landets vargar. Det är därför rimligare och rättvisare att samhället mer solidariskt ansvarar för de kostnader som blir följden av ett bevarande av rovdjuren i naturvårdens intresse. Länsstyrelsen understryker än en gång att denna del av naturvården har hög angelägenhetsgrad och att Norrbotten med sina unika naturtillgångar på alla sätt vill medverka till att frågan löses på ett rimligt sätt i hela landets intresse.

Länsstyrelsen föreslår sammanfattningsvis att regeringen uppdrar åt statens naturvårdsverk att kartlägga och undersöka lämpliga områden där en önskad svensk vargstam kan få fortleva och utvecklas. Härvid bör beaktas den rovdjurspolitik som finns i Finland och de konsekvenser som den kan medföra för invandringen av varg till Sverige.

Statens naturvårdsverk har den 19 mars 1979 föreslagit bland annat att beslutanderätten enligt 15 § 1 mom jaktstadgan överflyttas från länsstyrelsen till naturvårdsverket. Länsstyrelsen förutsätter att regeringen i särskild ordning bereder de länsstyrelser och samebyar som berörs av förslaget tillfälle att yttra sig över naturvårdsverkets förslag.

Det har överraskat länsstyrelsen att även myndigheter och betydande medborgarorganisationer uttalat sig om vargarna i Saarivuoma och Talma samebyar utan att ens erkänna att här föreligger ett problem, som av de renskötande samerna uppfattas som ett ytterst allvarligt hot mot deras existens. Under dessa förhållanden förefaller det länsstyrelsen närmast äventyrligt att tänka sig prövningen av decimering av vargstammen i dessa ömtåliga områden överlämnad till en myndighet utan sektorsövergripande ansvar och utan lagfäst skyldighet att värna om utsatta folkgruppers utkomstmöjligheter.

LÄNSSTYRELSEN

Norrbottens län

Planeringsavdelningen

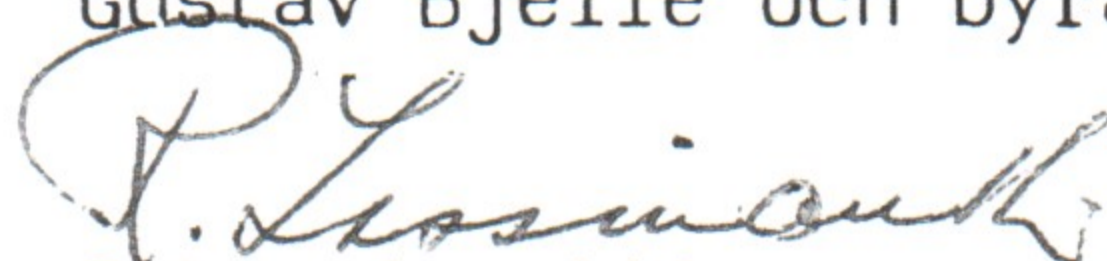
Juridiska enheten

6

1979-04-02

11.3692-814-79

I handläggningen av detta ärende i vilket landshövding Ragnar Lassinantti beslutat och länsassessor Percy Gustavsson varit före-
dragande har även länsråd Lars Backlund, förste länsassessor
Gustav Bjelle och byrådirektör Håkan Håkansson deltagit.

R Lassinantti

Percy Gustavsson

SÄNDLISTA

Kopia till

Naturvårdsverket

Naturvårdsenheten

Juridiska enheten

Lantbruksnämnden

Länsjaktvårdföreningen

SSR

Akten

15 ex

CW